

ҚАРАҚАЛПАҚ ХАМ ИНГЛИС ТИЛЛЕРИНДЕ АТАҒЫШ СӨЗ ШАҚАПЛАРЫНЫҢ СЕПЛИК КАТЕГОРИЯСЫ ҲАҚЫНДА

Р.Отарбаева - ассистент оқытушы

Д.Утепбергенова - ассистент оқытушы

Әженияз атындағы Нөкис мамлекетлик педагогикалык институты

Таянч сўзлар: келишик, тусланиш, морфологик белгилар, келишикли боғланишлар, морфологик усул, кўмакчи, ёрдамчилар.

Ключевые слова: падеж, склоняемость, морфологический знак, падежные окончания, морфологический способ, предлог, послелог.

Key words: case, declension (declinability) morphological sign, case inflexions (endings), morphological way, preposition, postposition.

Қарақалпақ хам англис тиллериндеги сөз шақапларының сеплениў уқыпшылығын типологиялық салыстырыў мәселелерине бизиң тилши-алымларымыздан П.Қурбаназаров «Инглис тилиниң салыстырмалы грамматикасы» қарақалпақ тилинде басып шығарылған биринши сабақлық қолланбасында белгиле дәрежеде дыққат аўдарған.

Инглис тилиндеги атағыш сөз шақапларының сеплеў санларының азлығы, биринши көзқараста бир тилде грамматикалық байланыслардың гәптеги сөз тәртибинин қатаңлығы менен өзиниң потенциаллық дәрежесин тиклейтуғын болса, екинши тәрәптен сеплеў мағанасының сәйкес предлоглар жәрдемінде аңлатылатуғынлығы менен белгиленеди.

Инглис тилинде сеплеўлер феийл-сеплениўши сөз шақабы хам феийл-предлог-сеплениўши сөз шақаплары дизбеклери арқалы объектлик ямаса модификациялық (пысықлаўшылық) сөз дизбеклери сыпатында грамматикалық байланысларды әмелге асырады.

Атап өтилген сөз дизбеклердин мәнисин ашып берий дизбек компонентлери арқалы аңлатылатуғын предметлер, кубылыслар хам ҳарекетлер арасындағы байланысларды тәмийин етеди. Сеплик сөз дизбеклериниң мәнисин түсиндирип берийде айырым илимпазлар усы конструкциялық дизбеклердин бас компонентиниң мәнисин өзгешелигине, екиншилери- бағаныңқы элементиниң семантикалық мәнисине, және бирқаншалары-предлоглардың семантикасына тийкарланғысы келеди.

Илимпазлар усындай сөз дизбеклериниң синтагмалар менен алжастырыўы мүмкиншилиги ҳақында да орынлы ескертиўлер киргизген. Синтагмалар менен сөз дизбеклери арасындағы айырмашылық тәрәплери төмендегилерден ибарат:

Бириншиден-синтагмалар ритмикалық пауза (иркилис) хам пәт белгилери арқалы екиншиден-синтагма компонентлери белгиле тәртипте избе-из орналасыўы арқалы үшиншиден-синтагмалар қурамындағы сөзлер санының хәр қыйшылығы синтагмаларға бөлиниў мәнилик топарларға бөлиниўи арқалы иске асырылады. Солай етип, «олар тилдин синтаксислик дүзилиси тәрәпинен сәўлендиреди» [1].

Тиллердеги сөз шақапларының сеплениў мүмкиншилигин тәмийинлеўши грамматикалық байланысларда көринетуғын үш тийкарғы факторларды атап көрсетиўге болады. Олар төмендегилерди өз ишине алады:

а) феийлдин грамматикалық айрықшалықлары хам семантикалық мәнилик өзгешеликлери, олардан атағыш сөз шақапларының предлоглық-сеплик формаларының бағынқылығы;

б) басқарыў усылы арқалы грамматикалық байланысқа түсиўши атағыш сөз шақапларының хам алмасықтың семантикалық хам грамматикалық өзгешеликлери;

в) сеплениў хам предлоглар арқалы енгизилетуғын мәниниң пайда етилиўи хам грамматикалық байланыста сәўленелиўи.

Предлоглар сеплениўдин әмелге асырылыўында жәрдемши грамматикалық компонентлер есабында қатнасканы менен сеплик қатнасларды келтирип шығарыўда хам грамматикалық мәни аңлатыўда олардың да әҳмийетли хызмети атап көрсетиледи.

«Сөз дизбеклери, атап айтқанда сеплик формалардағы атағыш сөз шақаплары менен бирге келген предлоглар мәнилик қатнасларды аңлатыўда олардан хеш ажыралмайды. Дара жағдайында предлоглар толық мәни аңлатыў уқыбына ийе емес» [2].

Предлоглық-сеплик конструкциялар инглис хам рус тиллерине тән типологиялық өзгешеликке ийе грамматикалық байланыс усыллары болып есапланады.

Мысаллар: He couldn't prove to Mrs. Traugt that he was

right, she didn't even listen to him.

Он не мог доказать Миссис. Тротто свою правоту, она даже не выслушала его до конца.

Жоқарыда келтирилген мысалды инглис тилинде де, рус тилинде де феийл-предлоглық-сеплик сөз дизбеклеринде предлоглардың сеплик категориясының еки тилдеги мысалларында да дерлик бирдей қолланылғанлығын көз алдымызға келтире аламыз.

Деген менен, сеплик илажларының иске асырылыўында предлоглардың қолланылыў дәрежелериниң бул еки тилде айырмашылық тәрәплериниң бар екенлигин аңлаўға болады.

Мысалы: "Mr. Johnson has dictated to his secretary the letter that he wanted to send without delay".

Мистер Джонсон продиктовал своей секретарше письмо, которое он хотел отправить без замедления.

Феийл-предлог-сеплик сөз дизбеклеринде предлоглардың қолланылыў-қолланылмаў себеплери усы дизбектеги феийл-компоненттин аспектлик өзгешелигине байланыссы болады. Мәселен, инглис тилинде to dictate, say, demonstrate, prove, complain, seem, devote сыяқлы бир қатар феийлдер феийл-предлоглық-сеплеў дизбеклеринде предлогларды тийисли түрде талап ететуғын болса, рус тилиндеги усыған сәйкес эквиваленттерде предлоглар қолланылмайды, бирәк сеплеў жалғаўлары арқалы сәйкес сеплик мәниси аңлатылады:

to dictate to smb (smth) – диктовать кому-либо (что-либо)

to approve of smb (smth) – одобрять кого-либо (что-либо)

to smell of smth – пахнуть чем-либо

revenge oneself upon smb (for smth) – отомстить кому – л (за что-либо)

operate on smb for smth – оперировать кого либо по поводу чего –либо.

Сондай-ақ, көпшилик феийл-предлоглық-сеплик дизбеклеринде рус тилинде предлоглар қолланылыўы тийис болса, керисинше инглис тилиндеги олардың сәйкес эквивалентлери предлогсыз қолланылады.

Мысалы: влиять на кого-либо – influence on smb / smth.

affect smb / smth.

влезать на что-либо – climb smth.

добираться до чего либо – reach smth.

играть на музыкальном инструменте – play a musical instrument, play the piano

красить что либо в какой-л. цвет – paint smth blue/ red.

нуждаться в чём либо – need smth.

упоминать о чём-либо – mention smth.

Еки тилде де предлоглы қолланылатуғын-феийл-предлоглық-сеплик дизбеклери биринши көзқараста өзлериниң қурылысы бойынша улыўмалық белгилерден ибарат болғаны менен олар арасында да айырықшалық белгилердин болыўы сөзсиз. Бул инглис хам рус тилинде сәйкес эквивалентлиликке ийе көплеген предлоглардың семантикалық хам грамматикалық мәнилериниң ажырататуғынлығы менен түсиндиреледи. Усы айырмашылық фактлерди терең үйрениў арқалы хәр қандай тәлим алыўшы шет тил үйрениўши өзиниң әмелий билим алыў-қәбилетинде мүмкин болған бир қанша алжасық хам қәтеликлерден аўлақ болады. Соның ушын сабақлықлар хам қолланбалар дүйеде усы әмелий илажларды қатаң түрде есапка алыў үлкен әҳмийетли бас илажлардан есапланады.

Көпшилик типолог илимпазларымыз сабақлықлар хам қолланбалар ушын үлги феийл-предлоглық-сеплик конструкцияларының үлги мысалларын методикалық қолланбаларға көбирек киргизиўди хам олардағы мысаллардың "түп нускадағы классикалық әдебиятлардан алыныўына көбирек итибар берилиўине үлкен әҳмийет берип" қарайды [3]. Ҳақыйкатында классик әдебиятлар хәр бир халықтың өзине тән турмыс мәдениатын, руўхый-қәдириятын сәўле-

лендириўши бирден-бир айна болып табылады.

Сөз шақапларының сеплениў уқыпшылығын рус хэм инглиз тилинде салыстырылыўында фейил-предлог-сеплик тәртибиндеги сөзлердиң дизбеклениўи пайда болған болса, қарақалпақ тилинде олардың сеплик-тиркеўши-фейил-дизбегі арқалы берилиўи мүмкин екенлиги байқалады. Деген менен, бул жағдай сеплелік дизбеклерде компонентлердің орын алмасуы грамматикалық байланыстың өзгеріуіне ямаса бузылуына ямаса иске аспай қалыуына алып келетуғын себеп сыпатында қаралмайды. Бундай өзгешеліклер тилде хәр бир тилдің типологиялық айырықшалығын тәминлеўи грамматикалық сыпатлар болып есапланады.

Төмендеги мысалларда инглис хэм рус тиллериндеги фейил-предлоглық-сеплик дизбеклериниң қарақалпақ тилиндеги эквивалентлик сәйкеслениў уқыпшылығын салыстырамыз:

Four horsemen rushed by to the Cave Castle.

Четыре всадника промчались к Кейф-Кастл.

Кейф-Кастлге қарай төрт атлы шаўып өтті.

Even a skilful draughtsman has to work hard for whole three months to win such a prize competition.

Даже чертёжнику – знатоку приходится усердно работать целые три месяца чтобы победить такой конкурс.

Бундай жарыста жеңип шығуы ушын, хәттеки, маман кәнге де үш айға шекем тынбай шұғылланыўи керек.

They climbed down the mountain with a fastened speed.

Они спустились с горы с быстрой скоростью.

Таў басынан төменге қарай олар қандай да қәуіпші тезлік пенен сырғанап түсіп атырғандай көринді.

Мысалларда инглис хэм рус тиллериндеги предлоглар қарақалпақ тилинде қарай, шекем, арқалы, менен, дейин, арасында хэм т.б. усы сыяқлы (послелоглар) тиркеўшилер жәрдемінде бериледи. Фейил-предлоглық-сеплик дизбеклери көпшилік жағдайда кеңіслік хэм ўақыт мәнісінде қолланылатуғын болғанлықтан олар, әдетте, пысықлауыш сыпатында гезлеседи. Ал, толықлауыш сыпатындағы дизбеклерде предлоглар азырақ қолланылады. Бул структуралық дизбеклердің предлоглық компоненти сыпатында инглис тилинде to, for, with предлоглары көбірек қолланылады. Толықлауышылық сеплик дизбеклеринде қарақалпақ тилинде тек ғана «ушын» тиркеўши пайдаланылады, қалған толықлауыш-сеплик қатнастарының хәммеси дерлік қарақалпақ тилинде жалғаулардың жәрдемінде бериледи.

Мысалы: Мен, буны сениң ушын сатып алдым. I bought it for you only. Я купила это только для вас.

Ямаса, бундай толықлаушылық-сеплик дизбеклери қарақалпақ тилинде тиркеўишсиз де берилиўи мүмкин.

Мысалы: Мен буны саған сатып алдым. Бул жағдайда тиркеўиш пенен келген ийелик сеплигиндеги бетлик алмасық барыс сеплеўіне өзгереді. Ал, инглис хэм рус тилинде усылай етип берилсе де лексикалық сөздің мәніси хеш қандай өзгермейді.

Инглис хэм рус тиллериндеги фейил-предлоглық-ийелик сеплигине дизбеклериниң қарақалпақ тилинде берилиўиниң оғада қурамалылығы хәкқында бир қанша пикирлерди айтып өтуге болады. Егер, биз усы дизбектеги сеплениўиш компонент болған алмасықтың орнына атлық сөз қолланатуғын болсақ, усы қурамалылық анық көрinedi. Онда алмасық орнына қойылған атлық атаў сеплигиниң формасын ийелейди. Усы жағдайда атаў сеплигиндеги атлық сөз толықлауыш хызметінде қолланылмайтуғынлығын хәкқында мәселе пайда болады. Сондай-ақ, толықлауыш хызметінде атлық сөзлердің субъектив формалары “хәкқында”, “жөнinde” тиркеўшилери менен келип усы жағдайды дәлиллейди.

Демек, бизиң салыстырмалы анализлер жүргизиўимиз арқалы хәзирги заман қарақалпақ тили грамматикасы сабақлығына өткен әсирдің 50-жылларында қолланылып келген “көмеклес сеплигин” қайта киргизиў зәрүрлиги бар екенлиги пайда болады, ал “ушын” хэм басқа тиркеўишлер рус тилиндеги предлоглар усап өзлериниң тийисли сепликлеринен кейин қолланылатуғынлығы түсиндириледи.

Усының менен бир қатарда қарақалпақ тилиндеги айырым сепликлер өзлериниң “жасырын сеплик” формаларына ийе.

Мысалы: “Сабыр түби-сары алтын”.- The result of patience is success.

“Қыз көркі наздур”.- The beauty of a lass is her decency.

“Бағда бир адам көрdim, Жанында жанан көрdim”-I’ve seen a man in the garden with a beauty by him.

“Адам көркі-кийим, Қус көркі-пәр”- Human’s beauty is dress,

Bird’s is its feathers.

“Шыбынның сести еситилмейди”- Not a sound is heard.

Бунда, биз ийелик хэм табыс сеплик жалғаулары жасырын халда турғанлығын хэм олардың тилимизде жийи ушырасатуғын грамматикалық қубылыс екенлигин байқай аламыз. Сеплениўде морфологиялық белгилердің аз көриниўи инглис тилине тән деп қарайтуғын болсақ жоқарыдағы мысалларда қарақалпақ тилинде бул белгилер сийрек ушырасатуғынлығы менен ажыралады.

Солай етип инглис, рус хэм қарақалпақ тиллеринде атаўиш сөз шақапларының сеплениў уқыпшылықтары хәкқында айта келип, олардың типологиялық салыстырылуы арқалы усы үш тилде төмендеги улыўмалық хэм айырықшалық белгилер бар екенлигин нәзерде тутуға болады.

Төмендеги сөз шақаптары үш тилде де сепленеди:

1. Атлық, алмасық.

Атлықтың сеплениўи арқалы байқалатуғын айырмашылықлар:

Инглис тилинде – еки сеплик: улыўма сеплик. (Common case), ийелик сеплиги. (Possessive case)

Улыўма сепликте атлықтың жалғауларға ийе болмауы хэм атаў, қыя сеплик формаларының бирдей берилиўи; морфологиялық белги – жалғаулардың жоқлығы. Синтаксислик усыл басым; сан, жыныс категориялары сеплениўинде көринбейди.

Ийелик сеплик мәнісиниң of предлоги жәрдемінде де берилиўи; S жалғауы;

Сепликлердің жәрдемши компоненти–предлоглар.

Рус тилинде – атлықлар 6 сепликке ийе: атаў сеплигинен басқа барлық сепликлер сәйкес жалғауларға ийе; Хәр бир сеплик жәрдемши компоненттерге-предлогларға ийе; Сеплениў морфологиялық усылда иске асырылады; Сан, жыныс категорияларының айырмашылықтары сепликлерде толық сәулеленеди.

Тиркеўишлер (послелоглар) сеплениў категориясының жәрдемши компонентлери сыпатында көрине алады; Жасырын сеплик формалары айырым сепликлерде ушырасады; Сан категориясының морфологиялық ажыралыушылығы анық көрinedi. Род (жыныс) категориясының тәсири байқалмайды.

2. Алмасықтың сеплениў айырмашылықтары:

Инглис тилинде – Үш сеплик – Subjective Case (Nominative Case)

- Атаў сеплеў

- Possessive Case – Ийелик сеплик

- Objective Case – Қыя сеплик

Тек бетлик хэм Who дәнекер алмасығы сепленеди;

Ийелик хэм қыя сеплик формалары түбир алмасықлардағы түбир дауыссылардың өзгеріуі арқалы жасалады;

Who алмасығы – se, - m морфологиялық қосымталарын қабыл етеди;

Предлоглар жәрдемши компонентлер сыпатында қатнасады.

Рус тилинде: алмасықлардың дерлік барлық түрлери морфологиялық усылда 6 сепликте, бетлик, санлық, жыныслық, айырмашылықларда сепленеди; предлоглар компонентлер сыпатында қатнасады.

Қарақалпақ тилинде: алмасықлардың дерлік барлық түрлери (анықлаушы хызметинен басқа жағдайларда) сепленеди; 6 сепликке ийе; (7 сеплеў болыуы мүмкин). Бет, сан категориялары сеплик иләжларында сәулеленеди. Род категориясының тәсири жоқ.

Келбетлик: инглис хэм қарақалпақ тиллеринде анықлауыш сыпатында сепленбейди. Рус тилинде толық сепленеди. Род, сан, категорияларының сеплениў формаларына тәсири күшли.

Санлық. Инглис тилинде сепленбейди. Рус тилинде толық сепленеди. Анықлауыш сыпатында анықлауышы компоненті менен род, сан категорияларында келеседи.

Қарақалпақ тилинде баслауыш, толықлауыш хэм пысықлауыш хызметлеринде сепленеди.

Анықлауыш сыпатында сепленбейди. Атлық пенен байланысында родлық келисiуге ийе емес.

Сондай –ақ, инглис тилиндеги Non – Finite Forms of the Verb – фейилдің бетлик емес формаларына киретуғын ин-

финитив, герунди хэм келбетлик фейиллердиң қарақалпақ хэм рус тиллериндегі сәйкес эквиваленттери сеплениў қәсийетине ийе. Олардың қарақалпақ хэм рус тилиндегі сеплениўшилиқ уқыплылығының салыстырылуына изерт

лениўине өз алдына және бир мәрте тоқтап өтиўге болады.

Бизиң бул изертлеўимиз еле де теренирек қатнас жасауы талап етеди.

Әдебиятлар

1. Шахматов А.А.. Синтаксис и грамматическое значение. -Л.: 1941. –С.123.
2. Хошанов Б.Х. Пространственные и временные отношения в разноразличных языках. -Н.: «Билим» 1992.
3. Виноградов В.В. Синтаксические взгляды и наблюдения академика Л.В.Щербы.

РЕЗЮМЕ

Мақола инглиз ва қарақалпақ тилларидағы от сўз турқумларига тегишли сўзларнинг келишикләр билан турланиши хусусиятларига бағишланған бұлиб, у қиёсий тарзда кўрсатиб берилған. Муаллифлар ҳар икки тилдан характерли тил воситаларини топиб, уларнинг келишикләр билан турланиши томонларини ёритади. Мақолада бу грамматик воситаларнинг оғзаки ва ёзма нутқда қўлланилиши хусусиятлари баён этилған.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются вопросы склоняемости именных частей речи в английском и каракалпакском языках в сравнительном аспекте. Авторы научно-обоснованно находят те грамматические средства, которые делают возможным склонение разных частей речи в этих сравниваемых языках. В статье указывается на те или иные грамматические специфические и общие стороны и пути их реализации в практике устной и письменной коммуникативной речи.

SUMMARY

The article deals with the problems of declension of nominative parts of speech in the English and Karakalpak languages in the comparative aspect. The authors scientifically found out such grammatical means which make it conducive to decline different parts of speech in these two compared languages. It's revealed in the article those and other specific and common grammatical rules and the ways of their realization in the practice of written and oral communication.

ФРАЗЕОЛОГИЗМЛЕРДИҢ СЕМАНТИКАСЫНДА ЭМОЦИОНАЛЬЛЫҚ – ЭКСПРЕССИВЛИК МӘНИЛЕР

А.Қ.Пирниязова – филология илимлериниң кандидаты, доцент
Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: фразеологизм, эмоция, экспрессия, эмоционал маъно, эмоционал буюк, градация, сема.

Ключевые слова: фразеологизм, эмоция, экспрессия, эмоциональное значение, эмоциональный оттенок, градация, сема.

Key words: phraseologism, emotion, expression, emotion, emotional meaning, emotional shade, gradation, sema.

Сөздиң күши сөз мәніси менен реңкине байланысly. Себеби, жеке сөзлер де, фразеологизмлер де тәбиятында ҳәр қыйлы. Мысалы, олардың бири кимди, нени болса да жай, әпиўайы атайды, екинши хызметти айрықша бир тәсирлилик барын аңғартып турады. Сөздиң семантикасына тән ямаса қолланылуы процесинде пайда болатуғын усындай тәсирлилик-тилдеги эмоциональлық-экспрессивлик мәнилер.

«Эмоция» сөзиниң тийкары – латын тилиндеги «emovere» – фейили, толқынландырыў, қумарлық оятыў деген мәнини билдиреди. Эмоция пайда ететугын тәсир жүрекке соғып, оннан белгили бир реакция табады. *Жүреги жылыды, жүреги жибиди, жүреги өртенди, жүреги суўыды, жүреги муздады, жүреги қайтты* сыяқлы фразеологизмлерде **жүрек** сөзиниң қолланылуы сонлықтан болса керек. Сондай-ақ, жүрек сөзиниң нәзик, сәрлы, ойлы, өкпели, қыймас т.б. сыяқлы эпитетлер менен сыпатланыўы да сол бир сезимталлық қәсийетине байланысly екенлиги белгили. Түркий хэм басқа да тиллерде мәселен, парсы тилинде сезим билдириўши фразеологизмлер **жүрек** (сийрек болса да оның лексикалық варианты **жан**) сөзиниң тирек болып қолланылуы арқалы жасалады [5:37].

Эмоциональлық мәни - сезимниң, қарым-қатнастың, бағаның сөзге тән көриниси. Эмоциональлық мәни сөзде затлық-логикалық мәни менен де, өз алдына да өмир сүре алады. Эмоциональлық мәни контекстте көринеди.

Эмоциональлық реңк – эмоциональлық мәниниң тек бир көриниси, интонация арқалы бериледи. Ол белгили контекстлерде жийи қолланылуы нәтийжесинде ассоциациялық байланыс бойынша да пайда болады. Ол мәни мазмунының өзи менен де байланысly бола алады. Сезимди билдиретуғын сөзлер бәрқулла дерлик эмоциональлық реңкти билдиреди.

Тилимизде эмоциональлық мәниниң сөз семантикасында болатуғынын, екиншиден, эмоциональлық реңктиң аўыспалы мәни, контекст арқалы, даўыс толқыны менен, синтаксислик хэм морфологиялық усыллар арқалы, үшіншиден, эмоциональлық мәнини сөзлердиң ҳәр қыйлы усыллар менен күшейетуғынын, төртиншиден, түсиниксиз, ҳеш қандай мәніси жоқ сөзлердиң де эмоция туўғыза алатуғынын көриўге болады.

Тилдеги экспрессивлик - айтылатуғын ойдың тәсирлилиги.

Пайтахтта **бас қостық...** . Ол бир топар адамның ортасында сигарет тутатқан болып, айналасына **көз жууырттып** тур екен.

Бул фразеологизмлер *гезлесуі, қарау* – деген вариантлардан гөре тәсирли.

Сөздиң лексикалық негизги мәнісинде экспрессивлик бояў бола бермейди, гез келген сөз қолланылуы процесинде бара-бара экспрессивлик мәни билдире алмауының есте тутыў керек.

Жеке сөзлерге тән эмоциональлық-экспрессивлик бояў фразеологизмлерде де болады. Яғный бурыннан қәлиплешип турақласқан айрықша экспрессив бояўлы сөз дизбектери болады. Экспрессив фразеологизмлерди сол таяр түринде пайдаланып, сөйлеўши адамзат яки қубылыс туўралы өзиниң көзқарасын хэм оны қалай бағалайтуғынын билдиреди. Экспрессив бояўлы фразеологизмлер сезимге айрықша тәсир етеди. Мысалы: *үрип аўызға салғандай, жүрек жутқан* деп жағымлы образ туўралы айтылса, - *қоян жүрек, тас баўыр* дегенлер жағымсыз образлар ҳаққында айтылады. Бул мысаллардағы экспрессивлик фразеологизмлер адам бойындағы жағымлы хэм жағымсыз әдетлерди тәсирли сүўретлейди. Фразеологизмлердеги эмоциональлық-экспрессивлик мәнилер түркий хэм басқа тиллерде изертленгени менен қарақалпақ тилинде елеге шекем изертлеў объекти болмады [1;6;10:11].

Фразеологизмлер – адамлардың қарым-қатнасын, психологиялық сезимлерди эмоциональ-экспрессив сүўретлеуде көркем сөз шебериниң тил шеберлиги, өзіншелик стиль айрықшалығының бир көринисин көрсетеди. Фразеологизмлер көркем шығарма тилин жанландырыў менен бирге шығарма тилине миллий колорит береді. Фразеологизмлерди өз орнында жумсай билиў көркем сөз шебериниң сөз қолланыў шеберлиги менен, халық тили байлығын қанша меңгергенлиги менен ушласады. Жазыўшының таңлаўына қарай фразеологизмлер оның жеке стиль қурыўдағы сөз қолланыўының бир усылы болып келеди.

Фразеологизмлерди жазыўшының өз зәрүрлигине сай таңлап қолланыўы, оның ой-пикирине, эстетикалық талғамына, жәмийетлик-сиясий, философиялық көзқарасына сәйкес болып келеди. Жазыўшы халық тилиниң бар байлығын, сөз маржанларын өз шығармаларында дәретіўшилиқ жактан жумсай отырып, өзине тән стиль дәретеди.

Әсиресе, талай заманлар бойы дәрелип, әўладтан әўладқа өтип, халықлық мийрасқа айналған фразеологизмлердиң эмоциялық бояўы күшли, тилге көрик берип турады.